Kapitola 11: Křivkový integrál skalárního a vektorového pole

Chcete-li ukončit prohlížení stiskněte klávesu **Esc**.
Chcete-li pokračovat stiskněte klávesu **Enter**.

Křivkový integrál skalárního a vektorového pole

- Výpočet křivkového integrálu skalárního pole
- Výpočet křivkového integrálu vektorového pole
- Výpočet potenciálu

Zpět

Výpočet křivkového integrálu skalárního pole

- **Příklad 11.1.1** Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

- **Příklad 11.1.2** Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ y = 2\sin t,\ t \in \langle 0, \pi \rangle$.

- **Příklad 11.1.3** Vypočtěte

$$\int_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

- **Příklad 11.1.4** Vypočtěte

$$I = \int_K xy\ \mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy
$A = [1; 2; 3],\ B = [2; 3; 5],\ C = [8; 0; 1]$.

Zpět

Příklad 11.1.1

Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

? Zpět

Příklad 11.1.1

Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

Výsledek:

$I = -\dfrac{51}{2}\sqrt{41}..$

Zpět

Příklad 11.1.1

Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

Návod:

Použijte vztah

$$I = \int_C f(x, y)\ \mathrm{d}s = \int_{t_1}^{t_2} f(x(t), y(t))\, \sqrt{x'(t)^2 + y'(t)^2}\ \mathrm{d}t,$$

kde $\vec{r}(t) = [x(t), y(t)]\,,\ t \in \langle t_1, t_2 \rangle$ je parametrizace křivky C.

Zpět

Příklad 11.1.1

Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int\limits_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

Řešení:

Použijeme parametrizaci úsečky AB

$$x = 1 + 4t; \quad y = 2 + 5t; \quad t \in \langle 0; 1 \rangle.$$

Potom velikost okamžité rychlosti je

$$v = \sqrt{x'^2 + y'^2} = \sqrt{4^2 + 5^2} = \sqrt{16 + 25} = \sqrt{41}$$

a integrál je

$$I = \int\limits_0^1 (5(1 + 4t) - 9(2 + 5t))\sqrt{41}\, dt = \sqrt{41}\Big[-13t - \frac{25}{2}t^2 \Big]_0^1 =$$

$$= \sqrt{41}(-13 - \frac{25}{2}) = -\frac{51}{2}\sqrt{41}.$$

Zpět

Příklad 11.1.1

Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

Maple:

```
> f:=5*x-9*y:
> x:=1+4*t:
> y:=2+5*t:
> v:=sqrt(diff(x,t)^2+diff(y,t)^2):
> i:=int(f*v,t=0..1);
```

$$i := -\frac{51}{2}\sqrt{41}$$

Zpět

Příklad 11.1.1

Vypočtěte křivkový integrál

$$I = \int_C (5x - 9y)\, ds,$$

kde C je úsečka s krajními body $A = [1; 2]$ a $B = [5; 7]$.

Mathematica:

$\boldsymbol{f = 5x - 9y;}$

$\boldsymbol{x = 1 + 4t;}$

$\boldsymbol{y = 2 + 5t;}$

$\boldsymbol{v = \mathrm{Sqrt}[D[x, t]\hat{}2 + D[y, t]\hat{}2];}$

$\boldsymbol{i = \mathrm{Integrate}[f * v, \{t, 0, 1\}]}$

$-\frac{51\sqrt{41}}{2}$

Zpět

Příklad 11.1.2

Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ y = 2\sin t,\ t \in \langle 0, \pi\rangle$.

? Zpět

Příklad 11.1.2

Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ \ y = 2\sin t,\ \ t \in \langle 0, \pi \rangle$.

Výsledek:

$I = 12\pi$.

Zpět

Příklad 11.1.2

Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ \ y = 2\sin t,\ \ t \in \langle 0, \pi\rangle$.

Návod:

Použijte vztah

$$I = \int_C f(x,y)\ \mathrm{d}s = \int_{t_1}^{t_2} f(x(t), y(t))\ \sqrt{x'(t)^2 + y'(t)^2}\ \mathrm{d}t,$$

kde $\vec{r}(t) = [x(t), y(t)]\,,\ t \in \langle t_1, t_2\rangle$ je parametrizace křivky C.

Zpět

Příklad 11.1.2

Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ y = 2\sin t,\ t \in \langle 0, \pi \rangle$.

Řešení:

Použijeme zadanou parametrizaci

$$x = 2\cos t,\ y = 2\sin t,\ t \in \langle 0, \pi \rangle.$$

Potom velikost okamžité rychlosti je

$$v = \sqrt{x'^2 + y'^2} = \sqrt{(-2\sin t)^2 + (2\cos t)^2} = 2$$

a integrál je

$$I = \int_0^\pi (32\cos^2 t - 20\sin^2 t)\, 2\, dt = 12\pi.$$

Zpět

Příklad 11.1.2

Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ y = 2\sin t,\ t \in \langle 0, \pi \rangle$.

Maple:

```
> f:=8*x^2-5*y^2:
> x:=2*cos(t):
> y:=2*sin(t):
> v:=sqrt(diff(x,t)^2+diff(y,t)^2):
> i:=int(f*v,t=0..Pi);
```

$$i := 12\,\pi$$

Zpět

Příklad 11.1.2

Vypočtěte

$$I = \int_C (8x^2 - 5y^2)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je křivka $x = 2\cos t,\ \ y = 2\sin t,\ \ t \in \langle 0, \pi \rangle$.

Mathematica:

$\boldsymbol{f = 8x\hat{\ }2 - 5y\hat{\ }2;}$

$\boldsymbol{x = 2\mathrm{Cos}[t];}$

$\boldsymbol{y = 2\mathrm{Sin}[t];}$

$\boldsymbol{v = \mathrm{Sqrt}[D[x,t]\hat{\ }2 + D[y,t]\hat{\ }2];}$

$\boldsymbol{i = \mathrm{Integrate}[f\ v, \{t, 0, \mathrm{Pi}\}]}$

12π

Zpět

Příklad 11.1.3

Vypočtěte

$$\int_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

Zpět

Příklad 11.1.3

Vypočtěte

$$\int_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

Výsledek:

$I = 20\sqrt{17}\,.$

Zpět

Příklad 11.1.3

Vypočtěte

$$\int_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

Návod:

Použijte vztah

$$I = \int_C f(x, y)\ \mathrm{d}s = \int_{t_1}^{t_2} f(x(t), y(t))\, \sqrt{x'(t)^2 + y'(t)^2}\ \mathrm{d}t,$$

kde $\vec{r}(t) = [x(t), y(t)]\,,\ t \in \langle t_1, t_2 \rangle$ je parametrizace křivky C.

Zpět

Příklad 11.1.3

Vypočtěte

$$\int\limits_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

Řešení:

Použijeme parametrizaci

$$x = t,\ \ y = 4t + 8,\ \ t \in \langle -2, 0 \rangle.$$

Potom velikost okamžité rychlosti je

$$v = \sqrt{x'^2 + y'^2} = \sqrt{(1)^2 + (4)^2} = \sqrt{17}$$

a integrál je

$$I = \int\limits_{-2}^{0} (2t + 3(4t + 8))\sqrt{17}\ \mathrm{d}t = \sqrt{17}\Big[7t^2 + 24t\Big]_{-2}^{0} = \sqrt{17}(-28 + 48) = 20\sqrt{17}.$$

Zpět

Příklad 11.1.3

Vypočtěte

$$\int_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

Maple:

```
>  f:=2*x+3*y:
>  x:=t:
>  y:=4*t+8:
>  v:=sqrt(diff(x,t)^2+diff(y,t)^2):
>  i:=int(f*v,t=-2..0);
```

$$i := 20\sqrt{17}$$

Zpět

Příklad 11.1.3

Vypočtěte

$$\int_C (2x + 3y)\ \mathrm{d}s,$$

kde C je úsečka vyťatá na přímce $y = 4x + 8$ souřadnicovými osami.

Mathematica:

$\boldsymbol{f = 2x + 3y;}$

$\boldsymbol{x = t;}$

$\boldsymbol{y = 4t + 8;}$

$\boldsymbol{v = \mathrm{Sqrt}[D[x, t]^\wedge 2 + D[y, t]^\wedge 2];}$

$\boldsymbol{i = \mathrm{Integrate}[f * v, \{t, -2, 0\}]}$

$2\sqrt{17}(-3 + 3\mathrm{Cos}[2] + 2\mathrm{Sin}[2])$

Zpět

Příklad 11.1.4

Vypočtěte

$$I = \int\limits_K xy \, \mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy $A = [1; 2; 3]$, $B = [2; 3; 5]$, $C = [8; 0; 1]$.

Zpět

Příklad 11.1.4

Vypočtěte

$$I = \int_K xy \; \mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy
$A = [1; 2; 3],\ \ B = [2; 3; 5],\ \ C = [8; 0; 1]$.

Výsledek:

$I = \frac{23}{6}\sqrt{6} + \frac{10}{3}\sqrt{57} + 6\sqrt{61}\,.$ Zpět

Příklad 11.1.4

Vypočtěte

$$I = \int\limits_K xy \; \mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy
$A = [1; 2; 3],\; B = [2; 3; 5],\; C = [8; 0; 1]$.

Návod:

Křivkový integrál přes tři úsečky nahradíme součtem třech integrálů přes jednotlivé úsečky. Na každý z těchto třech integrálu použijeme vztah

$$I = \int\limits_K f(x, y, z) \; \mathrm{d}s = \int\limits_{t_1}^{t_2} f(x(t), y(t), z(t)) \sqrt{x'(t)^2 + y'(t)^2 + z'(t)^2} \; \mathrm{d}t.$$

kde $\vec{r}(t) = [x(t), y(t), z(t)]\,,\; t \in \langle t_1, t_2 \rangle$ je parametrizace křivky C.

Zpět

Příklad 11.1.4

Vypočtěte

$$I = \int_K xy \, \mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy
$A = [1; 2; 3], \; B = [2; 3; 5], \; C = [8; 0; 1]$.

Řešení:

Pro parametrizaci úsečky AB použijeme vztah $X = A + t(B - A)$, kde $t \in \langle 0; 1 \rangle$, tedy $x = 1 + t; \; y = 2 + t; \; z = 3 + 2t$. Velikost rychlosti probíhání úsečky AB je

$$v = ||B - A|| = \sqrt{6}$$

a integrál přes úsečku AB je

$$I_{AB} = \int_0^1 (1+t)(2+t)\sqrt{6} \; \mathrm{d}t = \sqrt{6}\left[2t + \frac{3}{2}t^2 + \frac{1}{3}t^3\right]_0^1 = \frac{23}{6}\sqrt{6}.$$

Obdobně spočteme integrály přes úsečku BC a přes úsečku CA a tyto tři integrály sečteme a dostaneme

$$I = I_{AB} + I_{BC} + I_{CA} = \frac{23}{6}\sqrt{6} + \frac{10}{3}\sqrt{57} + 6\sqrt{61}.$$

Zpět

Příklad 11.1.4

Vypočtěte

$$I = \int_K xy \,\mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy
$A = [1; 2; 3],\ B = [2; 3; 5],\ C = [8; 0; 1].$

Maple:

```
> a:=[1,2,3]: b:=[2,3,5]: c:=[8,0,1]:
> f:=x->x[1]*x[2]:
> j:=(p,q)->int(f(evalm(p+t*(q-p)))*linalg[norm](q-p,2),t=0..1):
> i:=j(a,b)+j(b,c)+j(c,a);
```

$$i := \frac{23}{6}\sqrt{6} + 6\sqrt{61} + 10/3\sqrt{57}$$

Zpět

Příklad 11.1.4

Vypočtěte

$$I = \int_K xy \; \mathrm{d}s,$$

kde křivka K je obvod trojúhelníku ABC s vrcholy
$A = [1; 2; 3], \;\; B = [2; 3; 5], \;\; C = [8; 0; 1]$.

Mathematica:

$\boldsymbol{A = \{1, 2, 3\}; B = \{2, 3, 5\}; \mathrm{CC} = \{8, 0, 1\};}$

$\boldsymbol{f[\{\mathrm{x\_}, \mathrm{y\_}, \mathrm{z\_}\}] \mathrm{:=} x\ y;}$

$\boldsymbol{j[\mathrm{p\_}, \mathrm{q\_}] \mathrm{:=Integrate}[f[p + t * (q - p)] * \mathrm{Norm}[q - p], \{t, 0, 1\}];}$

$\boldsymbol{i = j[A, B] + j[B, \mathrm{CC}] + j[\mathrm{CC}, A]}$

$\frac{23}{\sqrt{6}} + 10\sqrt{\frac{19}{3}} + 6\sqrt{61}$

Zpět

Výpočet křivkového integrálu vektorového pole

- **Příklad 11.2.1** Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.
- **Příklad 11.2.2** Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.
- **Příklad 11.2.3** Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (2,6,5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice $x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Zpět

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

?

Zpět

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

Výsledek:

Toto vektorové pole není potenciální a $I = \frac{13}{15}$.

Zpět

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

Návod:

Porovnejte $\frac{\partial F_1}{\partial y}$ a $\frac{\partial F_2}{\partial x}$. Pro výpočet integrálu použijte vztah
$I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r} = \int\limits_C (F_1\ \mathrm{d}x + F_2\ \mathrm{d}y)$.

Zpět

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

Řešení:

Označíme si složky pole $F_1(x,y) = y^2$ a $F_2(x,y) = x$ a spočteme parciální derivace

$$\frac{\partial F_1}{\partial y}(x,y) = 2y \qquad \frac{\partial F_2}{\partial x}(x,y) = 1.$$

Ty se nerovnají, proto pole $\vec{F}$ není potenciální a integrál závisí na integrační cestě (proto ji nemůžeme změnit). Pro výpočet integrálu zvolíme parametrizaci

$$x = t, \quad y = t^2, \quad t \in \langle 0, 1 \rangle.$$

Odtud

$$v_1 = x' = 1, \quad v_2 = y' = 2t,$$

takže

$$dx = v_1\, dt = dt, \quad dy = v_2\, dt = 2\, t\, dt$$

Další

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

Řešení:

a integrál je

$$I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r} = \int\limits_C (F_1\, dx + F_2\, dy) = \int\limits_0^1 ((t^2)^2 + t\,2\,t)\, dt = \int\limits_0^1 (t^4 + 2t^2)\, dt =$$

$$= \left[\frac{t^5}{5} + \frac{2}{3}t^3\right]_0^1 = \frac{1}{5} + \frac{2}{3} = \frac{13}{15}.$$

Zpět

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \,\mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

Maple:

```
> f1:=y^2: f2:=x: x:=t: y:=t^2:
> v1:=diff(x,t): v2:=diff(y,t):
> i:=int(f1*v1+f2*v2,t=0..1);
```

$$i := \frac{13}{15}$$

Zpět

Příklad 11.2.1

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, x)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \mathrm{d}\vec{r}$, kde C je část paraboly $y = x^2$ s počátečním bodem $(0,0)$ a koncovým bodem $(1,1)$.

Mathematica:

$\mathbf{f1} = \boldsymbol{y}\hat{}\mathbf{2}; \mathbf{f2} = \boldsymbol{x}; \boldsymbol{x} = \boldsymbol{t}; \boldsymbol{y} = \boldsymbol{t}\hat{}\mathbf{2};$

$\mathbf{v1} = \boldsymbol{D}[\boldsymbol{x}, \boldsymbol{t}]; \mathbf{v2} = \boldsymbol{D}[\boldsymbol{y}, \boldsymbol{t}];$

$\boldsymbol{i} = \mathbf{Integrate}[\mathbf{f1} * \mathbf{v1} + \mathbf{f2} * \mathbf{v2}, \{\boldsymbol{t}, \mathbf{0}, \mathbf{1}\}]$

$\frac{13}{15}$

Zpět

Příklad 11.2.2

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.

? Zpět

Příklad 11.2.2

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \vec{dr}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.

Výsledek:

Toto vektorové pole je potenciální a $I = 0$.

Zpět

Příklad 11.2.2

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.

Návod:

Porovnejte $\frac{\partial F_1}{\partial y}$ a $\frac{\partial F_2}{\partial x}$. Křivkový integrál vektorového pole, které má potenciál (nutno ověřit), po uzavřené křivce (nutno ověřit) je nulový.

Zpět

Příklad 11.2.2

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.

Řešení:

Označíme si složky pole $F_1 = y^2$ a $F_2 = 2xy$ a spočteme parciální derivace

$$\frac{\partial F_1}{\partial y} = 2y$$

a

$$\frac{\partial F_2}{\partial x} = 2y.$$

Ty se rovnají na $\mathbb{R}^2$, což je jednoduše souvislá množina, proto pole $\vec{F}$ má na $\mathbb{R}^2$ potenciál a integrál po uzavřené křivce (což zadaná křivka je) je rovný nule.

Zpět

Příklad 11.2.2

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot \vec{dr}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.

Maple:

Ověříme si zda je pole potenciální

```
>   f1:=y^2: f2:=2*x*y:
>   diff(f1,y)-diff(f2,x);
```

$$0$$

Zpět

Příklad 11.2.2

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y) = (y^2, 2xy)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jednotková kružnice obíhaná v kladném směru.

Mathematica:

Ověříme si zda je pole potenciální

```
f1 = y^2; f2 = 2x * y;
D[f1, y]==D[f2, x]
```

True

Zpět

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (2, 6, 5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Zpět

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (2, 6, 5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Výsledek:

Toto vektorové pole je potenciální a $I = 10\pi$.

Zpět

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (2, 6, 5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$$

Návod:

Porovnejte $\frac{\partial F_1}{\partial y}$ a $\frac{\partial F_2}{\partial x}$. Křivkový integrál vektorového pole, které má potenciál (nutno ověřit), nezávisí na integrační cestě.

Zpět

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (2,6,5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Řešení:

Označíme si složky pole $F_1 = 2$, $F_2 = 6$ a $F_3 = 5$. Všechny jejich první parciální derivace jsou nulové, tedy platí

$$\frac{\partial F_1}{\partial y} = \frac{\partial F_2}{\partial x}$$

$$\frac{\partial F_2}{\partial z} = \frac{\partial F_3}{\partial y}$$

$$\frac{\partial F_3}{\partial x} = \frac{\partial F_1}{\partial x}$$

na $\mathbb{R}^3$, což je jednoduše souvislá množina, proto pole $\vec{F}$ má na $\mathbb{R}^3$ potenciál a integrál nezávisí na integrační cestě. Proto můžeme místo po šroubovici integrovat po úsečce spojující její počáteční bod $(1,0,0)$ a její koncový bod $(1,0,2\pi)$. Zvolíme její parametrizaci

$$x = 1, \quad y = 0, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$$

Další

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (2,6,5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Řešení:

Potom

$$dx = 0, \quad dy = 0, \quad dz = dt$$

a integrál je

$$I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r} = \int\limits_0^{2\pi} 5\ dt = 10\pi.$$

Poznámka:
V tomto výjimečně jednoduchém případě je snadné integrovat i po původní křivce, tedy po šroubovici a dostaneme

$$I = \int\limits_C \vec{F} \cdot d\vec{r} = \int\limits_C (F_1\ dx + F_2\ dy + F_3\ dz) = \int\limits_0^{2\pi} (2(-\sin t) + 6(\cos t) + 5)\ dt = 10\pi,$$

tedy stejný výsledek.

Zpět

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (2, 6, 5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Maple:

Nejdříve výpočet integrálu po úsečce (vektorové pole je potenciální):

```
> f1:=2: f2:=6: f3:=5:
> x:=1: y:=0: z:=t:
> v1:=diff(x,t): v2:=diff(y,t): v3:=diff(z,t):
> i:=int(f1*v1+f2*v2+f3*v3,t=0..2*Pi);
```

$$i := 10\,\pi$$

Nyní výpočet integrálu po šroubovici:

```
> f1:=2: f2:=6: f3:=5:
> x:=cos(t): y:=sin(t): z:=t:
> v1:=diff(x,t): v2:=diff(y,t): v3:=diff(z,t):
> i:=int(f1*v1+f2*v2+f3*v3,t=0..2*Pi);
```

$$i := 10\,\pi$$

Zpět

Příklad 11.2.3

Zjistěte, zda je vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (2,6,5)$ potenciální, a vypočtěte křivkový integrál $I = \int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$, kde C je jeden závit šroubovice

$x = \sin t, \quad y = \cos t, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = 2\pi.$

Mathematica:

Nejdříve výpočet integrálu po úsečce (vektorové pole je potenciální):

```
f1 = 2; f2 = 6; f3 = 5;
x = 1; y = 0; z = t;
v1 = D[x, t]; v2 = D[y, t]; v3 = D[z, t];
f1 = 2; f2 = 6; f3 = 5;
i = Integrate[f1 * v1 + f2 * v2 + f3 * v3, {t, 0, 2 * Pi}]
```

10π

Nyní výpočet integrálu po šroubovici:

```
f1 = 2; f2 = 6; f3 = 5;
x = Cos[t]; y = Sin[t]; z = t;
v1 = D[x, t]; v2 = D[y, t]; v3 = D[z, t];
i = Integrate[f1 * v1 + f2 * v2 + f3 * v3, {t, 0, 2 * Pi}]
```

10π

Zpět

Výpočet potenciálu

- Příklad 11.3.1 Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x + y, 3y^2 + x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.
- Příklad 11.3.2 Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Zpět

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x + y, 3y^2 + x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

? Zpět

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x + y, 3y^2 + x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Výsledek:

Pole $\vec{F}$ má potenciál $U(x,y) = x^2 + y^3 + xy$ na množině $G = \mathbb{R}^2$.

Zpět

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x+y, 3y^2+x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Návod:

Porovnejte $\frac{\partial F_1}{\partial y}$ a $\frac{\partial F_2}{\partial x}$. Potenciál U vektorového pole $\vec{F}$ je takové skalární pole U, pro které platí grad $U = \vec{F}$.

Zpět

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x+y, 3y^2+x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Řešení:

Označíme si složky pole $F_1 = 2x + y$ a $F_2 = 3y^2 + x$ a spočteme parciální derivace

$$\frac{\partial F_1}{\partial y} = 1 \qquad \frac{\partial F_2}{\partial x} = 1.$$

Ty se rovnají na $\mathbb{R}^2$, což je jednoduše souvislá množina, proto pole $\vec{F}$ má na $\mathbb{R}^2$ potenciál. Potenciál můžeme nalézt dvojím způsobem:

(a) pomocí křivkového integrálu,

(b) řešením soustavy parciálních diferenciálních rovnic.

Ukážeme si oba způsoby, nejprve pomocí křivkového integrálu.

(a) Je výhodné zvolit si integrační cestu sestávající ze dvou úseček rovnoběžných se souřadnicovými osami. Zvolme si počáteční bod v počátku a obecný koncový bod označme $(\tilde{x}, \tilde{y})$. Potom parametrizace úseček C_1, C_2 mohou být

$$\begin{array}{llllllll} C_1: & x = t, & y = 0, & t_1 = 0, & t_2 = \tilde{x}, & \text{pak} & dx = dt, & dy = 0, \\ C_2: & x = \tilde{x}, & y = t, & t_1 = 0, & t_2 = \tilde{y}, & \text{pak} & dx = 0, & dy = dt. \end{array}$$

Pro potenciál U platí

$$U(\tilde{x},\tilde{y}) - U(0,0) = \int_C \vec{F}\cdot d\vec{r} = \int_C (F_1 dx + F_2 dy) = \int_{C_1} (F_1 dx + F_2 dy) + \int_{C_2} (F_1 dx + F_2 dy) =$$

$$= \int_0^{\tilde{x}} 2t\,dt + \int_0^{\tilde{y}} (3t^2 + \tilde{x})\,dt = \Big[t^2\Big]_0^{\tilde{x}} + \Big[t^3 + \tilde{x}t\Big]_0^{\tilde{y}} = \tilde{x}^2 + \tilde{y}^3 + \tilde{x}\tilde{y}.$$

Další

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x+y, 3y^2+x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Řešení:

Takže potenciál je

$$U(x,y) = x^2 + y^3 + xy + c.$$

(b) Potenciál lze také najít z podmínky grad $U = \vec{F}$,
tedy řešením soustavy dvou parciálních diferenciálních rovnic

$$\frac{\partial U}{\partial x} = F_1 \qquad \frac{\partial U}{\partial y} = F_2,$$

tedy

$$\frac{\partial U}{\partial x} = 2x + y \qquad \frac{\partial U}{\partial y} = 3y^2 + x.$$

Integrací první rovnice dostaneme

$$U = \int (2x+y)\; dx = x^2 + xy + k(y).$$

Zde $k(y)$ nezávisí na x, ale může záviset na y. Najdeme ji použitím druhé rovnice:

$$\frac{\partial U}{\partial y} = 3y^2 + x. \text{ tedy } x + k'(y) = 3y^2 + x \Rightarrow k'(y) = 3y^2 \Rightarrow k(y) = \int 3y^2\, dy = y^3 + c.$$

Takže potenciál je

$$U(x,y) = x^2 + xy + y^3 + c.$$

Zpět

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x+y, 3y^2+x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Maple:

```
> f1:=2*x+y: f2:=3*y*y+x:
> linalg[potential]([f1,f2],[x,y],u);
```

$$true$$

```
> u;
```

$$x^2 + yx + y^3$$

Zpět

Příklad 11.3.1

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y) = (2x+y, 3y^2+x)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Mathematica:

$\mathbf{v1} = D[x,t]; \mathbf{v2} = D[y,t]; \mathbf{v3} = D[z,t];$

$i = \mathbf{Integrate}[\mathbf{f1} * \mathbf{v1} + \mathbf{f2} * \mathbf{v2} + \mathbf{f3} * \mathbf{v3}, \{t, 0, 2 * \mathbf{Pi}\}]$

10π

$\mathbf{f1} = 2x + y; \mathbf{f2} = 3y\hat{\ }2 + x;$

$D[\mathbf{f1}, y] == D[\mathbf{f2}, x]$

True

Vektorové pole je tedy potenciální. Potenciál vypočteme pomocí křivkového integrálu.

$x = t; y = 0;$

$\mathbf{v1} = D[x,t]; \mathbf{v2} = D[y,t];$

$\mathbf{i1} = \mathbf{Integrate}[\mathbf{f1} * \mathbf{v1} + \mathbf{f2} * \mathbf{v2}, \{t, 0, \mathbf{x1}\}];$

$x = \mathbf{x1}; y = t;$

$\mathbf{v1} = D[x,t]; \mathbf{v2} = D[y,t];$

$\mathbf{i2} = \mathbf{Integrate}[\mathbf{f1} * \mathbf{v1} + \mathbf{f2} * \mathbf{v2}, \{t, 0, \mathbf{y1}\}];$

$u = \mathbf{i1} + \mathbf{i2}$

$\mathrm{x1}^2 + \mathrm{x1y1} + \mathrm{y1}^3$

Zpět

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Zpět

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (y^2 z^3, 2xyz^3, 3xy^2 z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Výsledek:

Pole $\vec{F}$ má potenciál $U(x, y, z) = xy^2 z^3$ na množině $G = \mathbb{R}^3$.

Zpět

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x, y, z) = (y^2 z^3, 2xyz^3, 3xy^2 z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Návod:

Porovnejte $\frac{\partial F_1}{\partial y}$ a $\frac{\partial F_2}{\partial x}$, $\frac{\partial F_1}{\partial z}$ a $\frac{\partial F_3}{\partial x}$, $\frac{\partial F_2}{\partial z}$ a $\frac{\partial F_3}{\partial y}$. Potenciál U vektorového pole $\vec{F}$ je takové skalární pole U, pro které platí grad $U = \vec{F}$.

Zpět

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Řešení:

Označíme si složky pole $F_1 = y^2z^3$, $F_2 = 2xyz^3$, $F_3 = 3xy^2z^2$ a spočteme parciální derivace

$$\frac{\partial F_1}{\partial y} = 2yz^3,\ \frac{\partial F_2}{\partial x} = 2yz^3; \quad \frac{\partial F_1}{\partial z} = 3y^2z^2,\ \frac{\partial F_3}{\partial x} = 3y^2z^2; \quad \frac{\partial F_2}{\partial z} = 6xyz^2,\ \frac{\partial F_3}{\partial y} = 6xyz^2.$$

Vidíme, že

$$\frac{\partial F_1}{\partial y} = \frac{\partial F_2}{\partial x}, \qquad \frac{\partial F_1}{\partial z} = \frac{\partial F_3}{\partial x}, \qquad \frac{\partial F_2}{\partial z} = \frac{\partial F_3}{\partial y}$$

na $\mathbb{R}^3$, což je jednoduše souvislá množina, proto pole $\vec{F}$ má na $\mathbb{R}^3$ potenciál. Potenciál najdeme pomocí křivkového integrálu. Je výhodné zvolit si integrační cestu sestávající ze tří úseček rovnoběžných se souřadnicovými osami. Zvolme si počáteční bod v počátku a obecný koncový bod označme $(\tilde{x}, \tilde{y}, \tilde{z})$. Potom parametrizace úseček C_1, C_2, C_3 mohou být

$$C_1: \quad x = t, \quad y = 0, \quad z = 0, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = \tilde{x} \Rightarrow dx = dt, \quad dy = 0, \quad dz = 0,$$

$$C_2: \quad x = \tilde{x}, \quad y = t, \quad z = 0, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = \tilde{y} \Rightarrow dx = 0, \quad dy = dt, \quad dz = 0,$$

$$C_3: \quad x = \tilde{x}, \quad y = \tilde{y}, \quad z = t, \quad t_1 = 0, \quad t_2 = \tilde{z} \Rightarrow dx = 0, \quad dy = 0, \quad dz = dt.$$

Další

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Řešení:

Takže pro potenciál U platí

$$U(\tilde{x},\tilde{y},\tilde{z}) - U(0,0,0) = \int_C \vec{F}\cdot d\vec{r} = \int_C (F_1\,dx + F_2\,dy + F_3\,dz) =$$

$$= \int_{C_1} (F_1\,dx + F_2\,dy + F_3\,dz) + \int_{C_2} (F_1\,dx + F_2\,dy + F_3\,dz) + \int_{C_3} (F_1\,dx + F_2\,dy + F_3\,dz) =$$

$$= 0 + 0 + \int_0^{\tilde{z}} 3\tilde{x}\tilde{y}^2t^2\ dt = \left[\tilde{x}\tilde{y}^2t^3\right]_0^{\tilde{z}} = \tilde{x}\tilde{y}^2\tilde{z}^3.$$

Takže potenciál je

$$U(x,y,z) = xy^2z^3 + c.$$

Zpět

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Maple:

```
> f1:=y^2*z^3: f2:=2*x*y*z^3: f3:=3*x*y^2*z^2:
> linalg[potential]([f1,f2,f3],[x,y,z],'u');
```

$$true$$

```
> u;
```

$$y^2z^3x$$

Zpět

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Mathematica:

$\mathbf{f1 = y\hat{}2 * z\hat{}3;\ \ f2 = 2 * x * y * z\hat{}3;\ f3 = 3 * x * y\hat{}2 * z\hat{}2;}$

$\boldsymbol{D}$**[f1,** $\boldsymbol{y}$**]==**$\boldsymbol{D}$**[f2,** $\boldsymbol{x}$**]**

True

$\boldsymbol{D}$**[f1,** $\boldsymbol{z}$**]==**$\boldsymbol{D}$**[f3,** $\boldsymbol{x}$**]**

True

$\boldsymbol{D}$**[f2,** $\boldsymbol{z}$**]==**$\boldsymbol{D}$**[f3,** $\boldsymbol{y}$**]**

True

Vektorové pole je tedy potenciální. Potenciál vypočteme pomocí křivkového integrálu.

$\boldsymbol{x = t; y = 0; z = 0;}$

$\mathbf{v1} = \boldsymbol{D[x,t]};\mathbf{v2} = \boldsymbol{D[y,t]};\mathbf{v3} = \boldsymbol{D[z,t]};$

$\mathbf{i1 = Integrate[f1 * v1 + f2 * v2 + f3 * v3, \{}\boldsymbol{t}\mathbf{, 0, x1\}];}$

$\boldsymbol{x} = \mathbf{x1}; \boldsymbol{y = t; z = 0;}$

$\mathbf{v1} = \boldsymbol{D[x,t]};\mathbf{v2} = \boldsymbol{D[y,t]};\mathbf{v3} = \boldsymbol{D[z,t]};$

$\mathbf{i2 = Integrate[f1 * v1 + f2 * v2 + f3 * v3, \{}\boldsymbol{t}\mathbf{, 0, y1\}];}$

$\boldsymbol{x} = \mathbf{x1}; \boldsymbol{y} = \mathbf{y1}; \boldsymbol{z = t;}$

$\mathbf{v1} = \boldsymbol{D[x,t]};\mathbf{v2} = \boldsymbol{D[y,t]};\mathbf{v3} = \boldsymbol{D[z,t]};$

Další

Příklad 11.3.2

Ověřte, že vektorové pole $\vec{F}(x,y,z) = (y^2z^3, 2xyz^3, 3xy^2z^2)$ má potenciál na nějaké jednoduše souvislé množině G a najděte potenciál i množinu G.

Mathematica:

$\mathbf{i3 = Integrate[f1 * v1 + f2 * v2 + f3 * v3, \{\mathit{t}, 0, z1\}];}$

$\boldsymbol{u} = \mathbf{i1 + i2 + i3}$

$\mathrm{x1y1^2z1^3}$

Zpět